

Міжнародна наукова конференція “Історична наука, історична пам’ять та національна свідомість модерної доби в Україні, Білорусі та Польщі” (Черкаси, 21–23 жовтня 2010 р.)

Долання суперечностей національних історіографій можливе винятково за умов рівноправного діалогу. Це, на відміну від нині діючого уряду України, добре усвідомлювали організатори наукової конференції, яка відбулася на базі Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Широка географія учасників і такий же представницький діапазон їхнього історіографічного мислення дали змогу на високому рівні провести цей науковий захід. Окрема подяка тут Канадському інституту українських студій Альбертського університету (м. Едмонтон, Канада) за надання дослідної дотації Меморіального фонду ім. Михайла, Володимира й Олі Гальчук, яку без застережень треба ставити у приклад допомоги влади і громадськості науковцям.

Учасники конференції заслухали й обговорили доповіді Ірини Колесник (Київ), Віталія Масненка (Черкаси), Степана Величенка (Торонто, Канада), Дмитра Карєва (Гродно, Білорусь), Володимира Ващенка (Дніпропетровськ), Юрія Присяжнюка (Черкаси), Андрія Портнова (Київ), Ігоря Чорновола (Львів), Віталія Тельвака (Дрогобич), Віталія Яремчука (Острогор), Ігоря Кривошеї (Умань) та багатьох інших дослідників. Йшлося про питання функціонування української, польської і білоруської історичної думки у кореляції із рівнем національної свідомості українців, поляків і білорусів періоду їхнього модерного націєтворення – від кінця XVIII до початку XXI ст. Ця загальна проблематика була обговорена на декількох засіданнях, присвячених теоретичному дискурсу, особливостям дослідної лабораторії історичної пам’яті, змаганням істориків та політиків на “історіографічній шахівниці”, шляхам становлення національної історіографії в Україні, Польщі, Білорусі, меморіальним практикам цих країн.

Дослідники звернули увагу на те, що історична думка стосується не тільки суто наукової сфери, а й ширшого простору масової суспільної свідомості, опрідметнюється у суспільних історичних уявленнях людських спільнот про власне минуле. Окремо було проведено розмову стосовно політики пам’яті, яка здійснювалася різними державними інституціями і політичними силами у Центрально-Східноєвропейському регіоні. У цьому сенсі особливий інтерес викликала полеміка щодо офіційної політики пам’яті, яка проводиться новою владою в Україні й Польщі, та російського чинника впливу в обох випадках. Було розглянуто також ситуацію, яка склалася у сучасній Україні зі шкільними підручниками з історії, “меморіальними війнами” навколо героїв і пам’ятників, спробами владних чинників “підлаштувати” українську історію під імперську російську концепцію. Не меншу зацікавленість аудиторії викликав загальний комплекс уявлень про Україну у білоруському історіографічному середовищі та суспільній думці, зокрема в історичній ретроспективі й сьогодні.

Конкретна мета, якої намагалися досягти учасники заходу, полягала у з’ясуванні процесу становлення історичної думки від кінця XVIII до початку XXI ст. у трьох народів-сусідів, які мали багато спільного в історичній долі та політичному статусі, але досягли істотно різних результатів як у наукових здобутках, так і у справі націєстановлення та державотворення.

Під час конференції відбулася презентація кількох наукових видань. Зокрема, нових томів часопису “Україна модерна” і видань, здійснених у межах наукового проекту

“Культурологічна спадщина Богдана Лепкого”. Також були представлені підсумки виконання спільного наукового проекту Державного фонду фундаментальних досліджень України і Білоруського республіканського фонду фундаментальних досліджень “Білоруська й українська історіографія та формування історичної свідомості білорусів і українців у 1918–1945 рр.”, в якому від української сторони працювали організатори конференції – співробітники кафедри історії та етнології України Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

За підсумками форуму були ухвалені рішення та рекомендації: поліпшити фінансування науково-методичних конференцій за рахунок залучення коштів місцевих бюджетів і спонсорів; звернути увагу істориків на загальну фундаментальну проблему цього міжнародного заходу – взаємовплив формування модерних націй та оформлення історіографій, як національних наукових систем; відстежувати появу нової якості історичної науки у теоретико-методологічному, інституційному, інформаційному, сцієнтистському й суспільному сенсах; активніше залучати талановиту молодь до обговорення та дослідження історіографічних і націотворчих наукових проблем (що, треба відзначити, вже помітно простежувалося на прикладі черкаського студентства у рамках чинного заходу).

Учасники конференції зійшлися на думці в потребі ширшої співпраці істориків зазначених країн задля обстоювання власних національних історичних концепції і належного інформування своїх громадян про історичну спадщину сусідів. За підсумками зібрання до друку готується збірник наукових праць.

Сергій Шамара

